

kender ikke Holger Rosenkrantz eller Frederik III endsige Gorm den Gamle og tror, at C. O. Bøggild-Andersen er en dame. Tilmed har hun glemt årstallet for hans artikel i dette tidsskrift (1932). Så hjælper sidetallene jo ikke ret meget.

Det er naturligvis bagateller. Den veldokumenterede og velskrevne fremstilling bør hilses velkommen som et realistisk, moderne bud på den svenske dronnings uorthodokse og sværmeriske personlighed.

Mikael Venge

Norske Reise Anno 1733. Faksimileudgave i håndskrift i Hendes Majestæt Dronningens Håndbibliotek. Poul Kristensens Forlag, Herning 1992. 360 s., kr. 1780.

I sommeren 1733 aflagde Christian 6. det obligate kongebesøg i Norge, lige som hans bedstefar havde gjort det i 1685 og hans far i 1704. Kun én rejse til tvillingriget blev det skik, at enevoldskongerne foretog. Til gengæld blev det fjerne rige grundigt berejst. Og grundigst af alle besøg var rejsen i 1733. Fire måneder og elleve dage varede den; og 3.270 km – en distance som fra København til Libyen – havde herskaberne rejst, da de oppe fra Frederiksberg Bakke genså residensstaden. I modsætning til tidligere og senere kongerejser fulgte også dronningen, Sophie Magdalene – og hendes mor – med; og i det 188 personer store følge var der en hær af hoffets embedsmænd og tjenere – og deres tjenere – samt embedsmænd fra centraladministrationen, der som et andet feltkancelli satte monarken i stand til under rejsen at regere sine vidtstrakte riger og lande.

Ruten gik op gennem Danmark til Fladstrand – det senere Frederikshavn – hvorfra en eskadre af orlogsskibe førte majestæterne op til Moss. Områderne omkring Oslofjorden blev grundigt besøgt; derpå bevægede kortegen sig op gennem Gudbrandsdalen og op over Dovrefjeld til Trondheim. Herfra fortsattes der med skibe og chalupper via Aalesund – hvor det forlængede ophold aftvang kongen hans livs eneste kendte åndfuldhed: at byen burde hedde Taalesund – over Bergen, Stavanger og Kristianssand til Larvik. Herfra førte de ventende orlogsskibe majestæterne tilbage til Fladstrand, og kortegen rullede sydover, med kurs mod København.

Under rejsen førte den norskfødte kancellist i Danske Kancelli, Henrich Willemsen, en omhyggelig og detaljeret journal, der giver et instruktivt billede af modtagelsen langs rejseruten. Christian 6.s flid og pligtopfyldenhed fornægtede sig ikke, trods strabadserne. Vi møder en endeløs række mønstringer af regimenter og borgervæbninger, møder med stedlige embedsmænd, gudstjenester i de små kirker langs ruten, tafler med lokale dignitarer, resolutioner på embedsskrivelser fra København, og sidst, men ikke mindst: kongens gennemlæsning og personlige stillingtagen til de mange memorialer og supplikker fra sine norske undersåtter. I virkeligheden var de særlige norske træk ved Norgesrejsen ret få. Herskaberne dvælede ved mindesmærket på stedet, hvor Karl 12. faldt under belejringen af Frederikssten; de gyste over den buldrende Sarpfos; og de glemte aldrig naturens væld og kareternes farefulde færd over Dovre. Æresportene og velkomstorationerne langs ruten kan ikke som helhed kaldes originale. Det var til gengæld den underholdning, som oberstløjtnant Peter Colbiørnsen havde

arrangeret i sin have i Frederikshald. I en løvhytte kunne majestæterne betragte »syv par høy Aldrende Egtefolk«, der alle havde været gift i mere end 50 år, og som til de høje gæsters fornøjelse trådte brudedansen.

Efter hjemkomsten renskrev Henrich Willemsen sin udførlige rejsejournal, og der blev udført en lang række kolorerede rutekort, by- og fæstningsplaner, opstalter af æresporte og scener fra rejsen. I 1740 gav kongen ordre til, at værket skulle udgives; og i 1742 blev denne opgave overdraget det nystiftede Videnskabernes Selskab. Udgivelsen blev imidlertid ikke realiseret. Det forlød, at kobberstikkene var af for ringe kvalitet. Muligt har efterfølgeren også følt, at arbejdet virkede provinsielt, sammenlignet med den pragtudgave af kaptajn Nordens *Voyage d'Égypte et de Nubie*, som Videnskabernes Selskab udgav i 1755. Under alle omstændigheder forblev værket et håndskrift i skiftende majestæters håndbibliotek. I forbindelse med regentparrets statsbesøg i Norge i oktober 1992 er det store manuskript imidlertid blevet udgivet i faksimile, med et forord af Hendes Majestæt Dronningen og med en uddybende efterskrift af håndbibliotekar, dr.phil. Klaus Kjølse. Bogteknisk er det en smuk og lydefri gengivelse af de mange kort, tegninger og scenerier. Kulturhistorisk er der tale om en interessant skildring af forholdet mellem enevoldskongen og hans fjerne undersåtter, umiddelbart før den latente norske identitet brød igennem til overfladen og stillede nye – og i det lange løb farlige – nationale spørgsmål til helstatens styre og til dens eksistens overhovedet.

Ole Feldbæk

CLAUS BJØRN: Den gode sag. En biografi om Christian Ditlev Reventlow, København, Gyldendal, 1992. 344 sider. Ill., 348 kr.

Litteraturen om Christian Ditlev Reventlow (1748-1827) er en af de mest omfattende i dansk historieskrivning. Han har været genstand for en næsegrus ukritisk beundring, men også for en mere forbeholden vurdering. I sin introduktion lover Claus Bjørn hverken sandheden om Christian Ditlev Reventlow eller at han kan fremkomme med historiens dom over ham. Han lover derimod at prøve at besvare spørgsmålet: hvad har bidraget til at skabe det billede af Reventlow, som er manifesteret ved Pederstrup museum på Lolland, som om noget er monumentet over Christian Ditlev Reventlow og hans familie?

Man ikke skal forvente, at der fremlægges oplysninger, der totalt ændrer ved det overvejende positive billede af Christian Ditlev Reventlow, som der er tradition for i vor historieskrivning. Ikke desto mindre er Claus Bjørns redegørelse for Reventlows liv og virke meget nuanceret, og der fremkommer mange nye facetter til historien om Reventlow, som Claus Bjørn har fundet i ikke tidligere publiceret arkivmateriale. Claus Bjørn lader sig ikke nøje med ensidigt at fortælle om Reventlows liv og gerning. Forfatteren ser begivenhederne ud fra Reventlows samlede situationstotalitet. Det vil sige, at man foruden biografien om Reventlow også får en levende beskrivelse af det samfund Reventlow levede i og af det miljø han færdedes i. For eksempel gør Claus Bjørn i kapitlet »På vej, forlovelse og ægteskab« meget ud af at forklare, hvorledes den unge adelsmand blev uddannet til sine senere embedspligter via auskultanttjenesten i centraladministrationen, og hvorledes centraladministrationen hang sammen.